

ИШ КАГАЗДАРЫН ОКУТУУДА СӨЗ ТҮРКҮМДӨРҮНҮН ОРДУ

МЕСТО ЧАСТИ РЕЧИ ПРИ ОБУЧЕНИИ ДЕЛОВЫХ БУМАГ

THE PLACE OF A PART OF SPEECH IN TEACHING STYLISTICS

Аннотация: Макалa сөз түркүмдөрүн, сөз курамындагы мүчөлөрдүн түрлөрүн, ошол мүчөлөрдүн сөздүн грамматикалык жана лексикалык маанилерине тийгизген таасирлери, өзгөрүүгө учураган сөздөрдүн стилистикалык оң жана терс маанилери, стилистикалык боектуулукка ээ болгон сөздөрдүн адабий тилдин функционалдык стилдеринде керектелишин аныктоого арналды. Оң жана терс маани берген, стилистикалык боектуулукка

болгон мүчөлөрдүн мисалдар менен көрсөтүлүп, алардын адабий тилдин функционалдык стилдеринин кайсы биринде керектелери көрсөтүлдү. Максатка жетүүдө мугалимге коюлган талаптар сунушталды.

Аннотация: Статья посвящена определению словосочетаний, видов членов, их влиянию на грамматические и лексические значения слов, стилистическим положительным и отрицательным значениям слов, которые изменились, употреблению слов со стилистической окраской в функциональных стилях литературного языка. Члены с положительным и отрицательным значением и стилистическими нюансами иллюстрировались примерами их потребности в одном из функциональных стилей литературного языка. Представлены требования к учителю для достижения цели.

Annotation: The article is devoted to the definition of phrases, types of members, their influence on the grammatical and lexical meanings of words, stylistic positive and negative meanings of words that have changed, the use of words with stylistic coloring in functional styles. literary language. Members with positive and negative meanings and stylistic nuances were illustrated by examples of their need for one of the functional styles of the literary language. The requirements for the teacher to achieve the goal are presented.

Негизги сөздөр: иллюстрациялык материал, интеграциялык, менталитеттик, этномаданий, экспрессивдүүлүк, боектуу сөз, дифференциялык усул.

Ключевые слова: иллюстративный материал; дидактическое средство, интеграционный, духовный потенциал, патриотизм, менталитет, этнокультурный, экспрессивный, научное доказательство, теоретическая подготовка, стилистически окрашенное слово, дифференцированный метод, фундамент знаний.

Keywords: Illustrative material, didactic means, integration, spiritual potential, patriotism, mentality, ethnocultural, expressive, scientific proof, theoretical training, stylistically colored word, differentiated method, knowledge base.

Улуттун урааны, дили, жан дүйнө байлыгы – анын тили. Кыргыз тили мамлекеттик тил макамына ээ болгонуна отуз жылдан көп убакыт өткөнүнө карабастан, учурда тилдин практикалык маанисине талаптагыдай көңүл бурулбай келе жатканы байкалып келүүдө. Мындай шартта ар бир тилдин кийерман адиси элдин маданияты, келечеги, улуттун наркнасили, билим деңгээли жана улуттук интеллектуалдуулугунун жаңыланышы үчүн аз да болсо өз салымын кошуусу – атуулдук парзы. Андыктан тил өйрөнүп, тилдин керемет касиетин, маңыз-кудуретин терең билип чыгуу үчүн тилибиздин окутулуу деңгээлин жогорулатуу максатында орто мектепте тилдин үнүмдүк бирдиктеринин өз ара өзгөчөлүктөрүн, лексика-семантикалык маанилерин жана стилистикалык боёктуулугун айкалыштыра окутуу иши – бир канча натыйжалуу. Мектеп программасында фонетика, морфология, синтаксистин майда бөлүктөрүн ар бир класста жаш өзгөчөлүгүнө жараша тиешелүү бөлүктөрүн кыска жана чектелүү берилет [1].

Мында мугалимдин китептеги материалдар менен чектелиши баланын тил үөнүндөгү билиминин түптөлүшүнө жетишсиздик кылат, себеби китеп окуучу үчүн жазылган, ошондуктан мугалим кошумча теориялык, илимий маалыматтарды үөнөкөйлөштүрүп, практикалаштырып, темага тиешелүү мисалдар менен берип, илимий үнүмдүк методу аркылуу продуктивдүү тапшырмаларды аткарууга алып чыгуусу аракеттин үнүмдүүлүгүн шарттайт.

Мектепте тилдин ар бир чоң бөлүмүнүн майда бөлүктөрүн өз алдынча грамматикалык теманын теориялык маалыматы катары берилет, окуучу теориялык билим алат, рецептивдүү үөнүмдүүлөрдүн аткаруу менен чектелет, бирок ал окуучуну тилдик кызыгуудан алыстатат. Бул учурда тилдин бөлүктөрүн бири-биринен бөлбөй, өйрөтүлгөн грамматиканын кайсы бөлүмү болбосун контексттеги маанисин, коммуникациялык кырдаалын бирге өйрөтүүнү окуучунун да, мугалимдин да тил өйрөнүүдөгү жетишкендиги болот. Байкалбаганы менен жаштардын өз тилин өйрөнүүдөн качуусунун негизги себеби да ушул деген ойдобуз.

Мектеп программасында тил бөлүктөрүн бир бүтүн организм катары алып, алардын бири-бирине болгон карым-катышын, аткарган кызматын, өзгөчөлүгүн, тилдин бардык бөлүмдөрүндөгү маанисин класс үөлүмүн, билим деңгээлин эске алып, окуучулардын психикасына шайкеш келген ыңгайлуу мисал, үөнүмдүүлөр менен окутуу иши системалуу, жеткиликтүү берилсе, тилдин окутуудагы ордун, коомдогу милдетин терең түшүнүп, окуучулардын тилден качуу үөйүгөйүн чечилмек.

5-класста сөз түркүмдөрүн окутууда алардын лексикалык мааниси жана категориялар менен өзгөрүшүн үөнүндөгү алгачкы түшүнүк берилет. Ал эми 6-класста сөз жасоонун үч жолу (морфологиялык, синтаксистик жана лексикасемантикалык) берилген, андан сөз түркүмдөрүнө өтөт. Бул учурда окутуу процессинин системалуулук принцибин колдонууга туура келет [2].

Сөз түркүмдөрүн окутууну, адегенде эле кыргыз тилиндеги сөздөрдүн жалпы жонунан маани берүүчүн, өзгөчө жана кызматчы сөз түркүмдөрүн деп үч чоң топко бөлүп, алардын жалпы саны, бөлүштүрүлүшүнүн себептери, маанилик айырмачылыктары үөнүндө маалымат берип, андан соң ар бир сөз түркүмдөрүнө бөлүнүгөн сааттарга жекече көңүл бурулат.

Зат атоочту окутууга киришүүдө, биринчиден, анын лексикалык мааниси, составдык түзүлүшүн, конкреттүү жана абстракттуулугу, жандуу, жансыз, энчилүү жана жалпы ат экендиги, экинчиден, морфологиялык белгиси – үөнүдөлүшүн, жакталышы, жак, сан категориялары менен өзгөрүшүн, башка сөз түркүмдөрүн жасоо, же зат атоочтун

башка сөз түркүмдөрүнөн жасалуу жолдорун (лексикалык мааниси), мнчө уланганда, жөнөдөлгөндө (грамматикалык) өзгөрүшүн тууралуу сөз болот. Нчнчндөн, зат атоочтун сүйлөм ичиндеги ордун, контексттеги маанисин синтаксистик кызматы менен чектелбей, класс келгөнүн эске алып, анын стилистикалык маанисине көңүл буруп кетүү зарыл. Мындай аракетин менен мугалим окуучуну сөздүн кең чөйрөдө тнз, кыйыр мааниде колдонуусуна, сөз байлыгынын өсүшүнө, сезимталдыкка, тапкычтыкка, кеп маданиятына багыттайт. Ошондо баланын дүйнөгө болгон көз карашы, ою, ойлоосу кеңейип, маани берүүчү ар бир сөздүн тыбыш менен мнчөдөн айырмаланып, нч мааниге ээ болорун байкайт, өз алдынчалыкка өйрөнөт. Мисалы, зат атооч сөздөрдүн өзүнө тиешелүү төмөнкүдөй нч маанини ажыраталы:

Лексикалык маани: —жинди|| деген сөздүн алсак, —акыл-эсинен ажыраган адам||.

Грамматикалык мааниси : зат атооч, жөнөкөй, жалпы ат, жекелик сан, атооч жөнөдөмөсүндө, жандуу жана конкреттүү зат.

Стилистикалык мааниси: кимдир бирөөгө карата сүйлөшүүнүн стилинде нч түрдүн мааниде : а) эркелетүү, же тамашалашуу (сөз мааниси нстүртүү), б) кемсинтүү, же кордоо (тнз маанисине жакындап),

в) тнз мааниде (акыл-эсинен ажыраган адам) колдонулат.

Демек, буга чейин сөздүн маанисине көңүл бурбай, же сөздүн эки гана маанисин билген окуучу эми нчнчн – стилистикалык маани жөнүндө түшүнөт, ар кандай сөздүн кырдаалдык айтылуу маанисин ылайыктайт. Эгер мугалим окуучунун сөз өңөрүн жөнүндөгү кызыгуусун арттыра алса, башка сөздөрдүн да стилистикалык маанисине өз алдынча ой жүгүртүп, ар түрдүн жагдайда кебинде пайдалана баштайт. Ошондо гана стилистика окуучунун сүйлөө жана жазуу маданиятындагы жаңы чөйрөгө багыттап, сөздүн коомдогу кырдаалга карата айтылган стилистикалык маанисин жиктей билет, ой жүгүртүүсүн өсөт, кебин өнүктүрөт жана андагы тилге болгон терең чабыт, сезимталдуулукту жаратат.

6-класста —Сөз жасоо жана орфографияга 16 саат берилген. Анын ичинен —Сөз жасоонун морфологиялык жолуна 6 саат бөлүнөт. Уңгуга сөз жасоочу мнчөлөрдүн уланышы аркылуу жаңы сөздүн жасалышындагы мнчөнүн грамматикалык өзгөчөлүгүнө карап, сөз жасоочу мнчөлөрдүн төрт түрүн өйрөнүлөт [2].

Мнчөлөрдүн түрлөрүн, сөз жасоодогу маанилик өзгөчөлүгүн, кайсы сөз түркүмүн жасайт жана жасалат? Бул тууралуу нагыз түшүнүк берүүгө канчалык аракет жүргүзүлсө да, окуучулардын көпчүлүгүнүн түпкү маанисине жеткиликтүү түшүнбөй, жаттоо менен гана чектелгендиги белгилүү. Мында уңгу түрүндөгү сөз кайсы сөз түркүмүндө эле, мнчө улангандан кийин, туунду формага келгенде, кайсы сөз түркүмүндөгү сөз пайда болгонун аныктоо нчн мнчөлөрдүн өз ара айырмачылыктарын салыштырмалуу мисалдар менен тактап көрсөтүүнүн керек. Буга төмөнкүдөй мазмундагы көрсөтмө курал сунушталат:

Атоочтон атооч жасоочу; манас + чы= манасчы, нчн + лык = нчнчлүк.

Атоочтон этиш жасоочу; от +кор+откор, оюн + ла = ойно, ат + ла = атта.

Этиштен атооч жасоочу; ат + кыч=аткыч, өт+(кар)көр+гыч = өткөргүч.

Этиштен этиш жасоочу; кош + ла = кошто, айка + ыш =айкаш.

Сөз мнчөлөрүн (сөз жасоочу, сөз өзгөртүүчү жана форма жасоочу) айырмаланган шарттуу белгилер менен белгиленбей, жөн гана сызыкча менен бөлүнп көрсөткөн учурлар да учурап, айрым учурларда (олимпиадада) ажырым пикирлер кездешип жүрөт.

Негизинен, сөз мнчөлөрүнүн туруктуу шарттуу белги менен көрсөтүлүшүн чоң мааниге ээ. Сөз жасоочу мнчөлөр калпакча, сөз өзгөртүүнүн мнчөлөр төрт бурчтук, форма жасоочу мнчөлөр жарым төрт бурчтук, тилибизде сейрек колдонулуучу приставкалар (м; бейадеп, нааразы) жарым тик бурчтук, негиз сөздүн асты жагынан жарым тик бурч белгилери менен белгиленерин морфологиялык талдоо учурунда көрсөтүп, нукка салуунун үзүн да жоопкерчиликти талап кылат. [3]

Бул белгилерди окуучулар талашып-тартышып туура коюуга, сөз маанилерин, мнчөлөрдүн түрлөрүн туура ажыратууга кызыгышат. Ошондуктан мнчөнүн төрт түрүн салыштырмалуу мисалдарда, дифференциялык усул менен танындирсе, окуучуга мнчөнүн болушунча жеңил, таныштыктын болору бышык. Ошондой болгондо гана 6-7-класстарда ар бир сабактын таныштыктын жана жеткиликтин окутулушу окуучунун аң-сезимине бекем жетет. Анткени бул мезгилде түптөлгөн билимдин пайдубалы канчалык бекем болсо, кийинки класстарда алынган билимдин сапатына пайдубал болору шексиз.

Тилекке каршы, орто мектептин окуу программасында сөз жасоо стилистикасы киргизилбеген, бирок бул багыт ар бир сөз түрүнүн — морфологиялык жол менен жасалышы деген тема менен бирдикте каралат. Кээде сөз жасоо стилистикасы сөз болуп жаткан сөз түрүнүн морфологиялык белгиси катары каралып гана тим болгон учурлар да кездешпей койбойт. Анда окуучу сөздүн коомдогу чыныгы мнчөнүн таныштыгы, кептин стилдик өзгөчөлүгүн кабарсыз калат. Ошондуктан ар бир сөз түрүнүн морфологиялык жол менен жасалышында мнчөнүн стилистикалык маанисин кошо нйрөтсө, окуучунун ойлоосу, кеби, тилдик баамчылдыгы жана сезимталдыгы кошо өнүгөт. Алсак, — Зат атоочтун жасалышы деген темада алардын морфологиялык (ашпоз, арабакч), синтаксистик (таш бака, темир жол) жана лексика-семантикалык (уюл, борбор, шоола) жол менен жасалышы окутулат.

Ал эми зат атоочтун морфологиялык жол менен жасалышында мнчөлөрдүн сөздөргө кошкон мааниси стилистикалык жактан жиктелет, башкача айтканда, ар бир мнчө боёктуулукка (кошумча мааниге) ээ болушу, ал мнчө уланган сөздөрдүн мааниси жактан алганда, функционалдык стилдердин бирине же бир тобуна тиешелүү болуп, же кайсы биринде колдонууга жарабай калышы да мнчөнүн. Ошол себептен сөз түрүнүн жасалуу жолундагы мнчөлөрдүн касиетине карай адабий тилдин жазуу стилдеринин өзгөчөлүктөрүнө ылайык колдонулууга жарамдуулугун практикалык мнчөздө бирге кароого болот. Стилистикалык боёктуулукка ээ болгон мнчө (урматтоо, кемсинтүү, тамашалоо, ж.б.)

кандайдыр бир кошумча мааниге ээ болот.

Мисалы: -ке; энеке, жеңеке (урматтоо мааниси)

-чек; иничек, келинчек (кичирейтүү жана урматтоо мааниси) -кай; балакай, кичинекей (эркектүү, кичирейтүү мааниси).

Мындай субъективдүү баалоочу мнчөлөр кыргыз тилинде өтө көп. Алар унгуунун маанисине да, сүйлөмдүн контекстине да оң же терс маани киргизе алат. Алсак; - поз ээрчибес, же өзгөрбөс мнчө делет, стилистикалык жактан бир канча мааниге ээ: Орток маани; ашпоз, илимпоз, өңөрпоз.

Кемсинтүү, маскарлоо мааниси; кумарпоз, бекерпоз, ж.б.[4].

Демек, сөз жасоо стилистикасынын өзгөчөлүгүн жана маани берүүнүн сөз түрүнүн морфологиялык жол менен жасалышын окутууда белгилүү бир критерий катары ачык стилистикалык боёктуу сөз жасоочу мнчөлөрдүн пайдаланып, сөздүн орток, боёктуу маанилеринин жасалышы жана алардын кеп стилдеринде ылганып

колдонуларын көрсөтмөлүнүн өтүнүгү мугалим үчүн ыңгайлуу. Сөз жасоо стилистикасын грамматиканын ар бир сөз жасоо ыкмаларында карап, окуучулардын тилдик жана кептик көз карашын, ойлоосун жана аң-сезимин жогорулатуу – учурдун тил сабагына коюлган негизги талаптардын бири. Тил сабагында сөз болуп жаткан тема жөнүндө проблемалуу жагдай түзүп, ага туура, бирок ар түрдүн стилде жооп берүүнүн талап кылуу менен продуктивдүү тапшырмаларды жөндөмө методу менен да сөздүн стилистикалык маанисин, жооптордун синонимдештигин таптырса, ойлоону өстүрүүнүн бир ыкмасы болот. Учурда коом жаңыланган сайын тилибиздин ар тараптуу өсүп, байып турушу, кадрларыбыздын сапаттуу даярдалышы, тил билүүнүн деңгээлдерин аныктоодогу тест системасы, деңгээлдик, улуттук билим берүүнүн аракеттери улуттук тилдин дүйнөлүк өнүккөн тилдердин катарынан орун алышына аз да болсо салым кошот. Мектеп окуучуларына ар тараптуу билим тил аркылуу окутулат, дүйнө таанымга жол ачат. Берилген маалыматты башка предметтер менен канчалык деңгээлде байланыштыра билишине тилдин бай каражаттары багыт берсе, балдардын тилге болгон кызыгуусу артат, билим алуу үчүн жаңы аракет пайда болот, табиятынан тил байланыштырган бардык предметтер карым-катышта аң-сезимдүүлүк менен окутулат. Балдардын тилдик түшүнүгүн, аң-сезиминин деңгээли канчалык жогорулаган сайын сөздүн айтылуу жагдайын ылгап, маани-маңызын терең баамдап, сөздөгү интонация, басым, тонго да маани берип, айтылган ойду дилинде талдай баштайт. Ошондуктан тилди окутуудагы эң биринчи максат – орто мектепте кыргыз тилин окутууну тереңдетүү, сөз байлыгын, аң-сезимин, көз карашын, ойлоосун калыптоонун жөнөкөй ыкмаларын усулдук чеберчилик менен өнүктүрүүгө чакыруу болот.

Мугалимдин сабактарда пайдалануучу дидактикалык каражаттары, иллюстрациялык материалдары: тексттер, таблицалар, сөздүктөр, иллюстрациялык карталар, дагы көп түрдүн жабдууларды колдонот, бирок баарынан сабактын эффективдүү, жандуу болушу мугалимдин системалуу, таасирдүү, ынанымдуу сөзүнө көз каранды болот. Мугалимдин сөзүн педагогикалык, психологиялык жана логикалык мыйзам-ченемдүүлүктөрдүн талаптарына жооп бергенде гана, коммуникативдик ишмердүүлүгүнүн эффективдүүлүгүн арттырат. Өзүнүн сөзү менен далилдеп материалдын мазмунун жеткиликтүү бере алуусу – бул мугалимдин даярдыгынын натыйжалуу аракети. Мугалимдин теориялык даярдыгы менен сөзүнүн таасиринин күчтүүлүгүн интеграциялык мүнөздүүлүктөрдүн окуучулардын колдоого алышы максаттуу жетишкендиктерге багыт алуу дегендикке жатат. [5]

Демек, окуучулардын кыргыз тили предмети боюнча билимин жана билгичтиктеринин негизинде тилдин практикалык зарылдыгын түшүнүү менен билим алууга, коом менен коммуникацияга барууга күчтүн шыктандыруу жаратат. Ал эми бул максатка жетүүдө мугалимдин баяндамасы илимий далилдерге толгон, адабий тилдик, стилдик жактан нормативдүү, максаты ачык, логикасы күчтүү, сөз байлыгы чексиз, т.а. предметтик теориялык базасы, кеп маданияты ар тараптан толукталган компетенттүү жаратман болуусун талап кылат. Ошону менен бирге окуучулардын жаш өзгөчөлүгүнө, билим базасына, алардын предметти, теманы өздөштүрүү даярдыгына көңүл бурулуп, кептик жөндөмдүүлүгүн жөнгө салуу менен тарбиялык багытын да эске алуусу – окутуу ишиндеги негизги талаптардын бири. Мугалим кандай гана темада болбосун кептик жаңсоолору, салыштыруу, окшоштуруу, жалпылыктарды ачып берүү ыкмалары окуучунун мнөңсүнө, ой-чабытына шайкеш келип, элестетип, кыялдануусунун бай каражатын арттырат.

Сабакка киришнн жасаганда жаңы сөздөрдн тааныштыруу менен беш мннөттнк маалыматка окуучунун кеннлнн буруп, жаңыдан кабыл алынган сөздөрднн келген теги, лексикалык мааниси, кайсы сөз тнркнмннө кирери, кандай мнчөлөрдн кабыл ала аларына токтолуп, аларды катыштырып снйлөмдөрдн тнзнп, ал снйлөмдөр тиешелнн стилдерди көрсөтнп өтнннн адатка айландырган тилчи, сөздөрднн стилистикалык маанисин дагы бирге нйрөтнп жатканын, окуучунун сөз маанилеринин табиятына болгон потенциалы улам жогорулап баратканын сезет, ал эми бала сезбегени менен, тилге болгон кызыгуусу анын шыгын улам жогорулатат, кеп маданиятына болгон кенднм акырындык менен калыптана баштайт. Ушуга улай эле мугалимдин улуттук асыл нарктар, артыкчылыктар, образдуулугу, экспрессивдннлнн даңазаланышы окуучунун руханий маданиятынын көрөнгөснн тнптөйт, эстетикалык табитине шык жаратуусу кнтнлөт.

Натыйжада адабий тилдин башка стилдери менен иш кагаздар стилиндеги өзгөчөлнктн даана айырмалоо мнмкннчнлнннө жетишет. Бул мугалимдик жоопкерчиликти Ч. Айтматовдун : —Мугалим – өлкөннн улуу кнчн, анын руханий потенциалын биздин турмушубузда өтө көп нерселер аныктап турат. Билимдердин, маданияттын патриотизмдин булагы балдардын аң-сезимине мугалимдин сөзн жана кнн сайын көргөн камкордугунун натыйжасында уялайт!- деген сөзн менен аныктоого болот [6].

Жыйынтыктап айтканда, сөз тнркнмдөрнннн лексикалык маанисин нйрөтнндө, биринчиден, ар бир лексикалык мааниге ээ болгон сөзднн лексикалык тнз жана өтмө маанисин ачып, тнз жана өтмө маанинин кандай стилдерде колдонулушу ылай ыктуу экенин аныктоо зарылдыгы, экинчиден, морфологиялык белгисин ачууда, сөз өзгөртннчн мнчөлөрднн грамматикалык маанилерин, сөз жасоочу мнчөлөрднн касиетин аныктап, оң жана терс маани берннчн (өңөрпоз, кумарпоз) мнчөлөрднннн, стилистикалык боёктуулукка ээ болгон (жеңеке, келинчек, балакай) мнчөлөрднннн сөздөрднн лексикалык маанисине тийгизген таасирин ажыратып көрсөтнн талапка ылайыктыгы, нчннчндө, оң жана терс маани берннчн, стилистикалык боёктуулукка ээ болгон мнчөлөр жалганган сөздөрднн адабий тилдин функционалдык стилдеринин кайсы бирине тиешелнн экендигин мисалдар менен жиктеп жеткирип окутуу баланын сөз маанилерине саресеп салып, сөздөрдн кандай жагдайда, кандай максатта пайдаланыларына таасир берет, логикасын өстнрөт, элестетннснн, кебин курчутат [7].

Текстте айтылган мисалдар этикалык, эстетикалык, логикалык маалыматтуулугу менен айырмаланып, менталитеттик этномаданий тарбия бернн менен коштолууга тийиш. Ошондо гана баланын чыгармачыл ой жннгртннснн арттырып, ар бир сөзнндө кеп наркын

сактай билгенге, бардык убакта адабий тилдин функционалдык стилдеринин талабына ылайык снйлөө чеберчилигине ээ болуп, кеп маданияты калыптанат. Окуучулар тил сыйкырына арбалып, тил нйрөнннннн артынан тншнп, тилдин касиет-кудуретин терең андап билет, туруктуу руханий байлыкка ээ болот.

Кыргыз тили маданий-руханий баалуулуктарды элибиздин өснп келе жаткан муундарына өткөрнп бернндө негизги орунда турат. Окуучулар кыргыз тилин окуп - нйрөнннннн натыйжасында тилдик, кептик жана маданият таануучулук компетентннлнктөргө ээ болушат. Кыргыз тилин бнтнн жана өннннп жаткан система катары курамдык өзгөчөлнктөрнн, тил бирдиктеринин маанисин жана кызматын тншннөт, тилдик кубулуштарды жана фактыларды анализдей алат, оозеки жана жазуу

кебинде адабий тилдин нормаларын колдонуп, кептин стилдеринин бардык түрлөрүнө ылайыктап кеп куруу маданиятына жеришет.

Окуучу кеп ишмердүүлүгүнүн бардык түрлөрүнө (сыйлаң, угуу, окуу жана жазуу) жана пикирлешүү маданиятына, түрдүү тармактарында оозеки кепин өз алдынча өркүндөтүүгө жөндөмдүү болуп, руханий-тарыхый мурас катары тилге кылдат мамиле кылууга тарбияланышат, тил системасынын функционалдык маанилерин, тил бирдиктерин фактыны өйрөнүүдөгү функциясынан анын мүнөздөмөсүн аңдап - түшүнүп, эне тилин өйрөтүүдөгү коммуникативдүү-ишмердүүлүк мамилесин жогорулатат.

Колдонулаган адабияттар:

- Кыргыз тилинин программасы. – Бишкек: Кыргызстан, 1998.
- Кыргыз тилинин программасы. – Бишкек: Педагогика, 2000.
- Эл агартуу журналы 1999-жыл. 5-6-саны.
- Аширбаев Т. Кыргыз тилинин стилистикасы. 3-китеп. – Бишкек: Педагогика, 2001.
- Давлатов С. А. Официалдуу-иштиктүү стиль жана аны мектептерде окутуу. – Фрунзе: Мектеп, 1990.
- Кыргыз тилинин грамматикасы. (Морфология) – Фрунзе: Мектеп, 1964.
- Идирисов А. Мектептерде иш кагаздарын окутуунун методикасы. – Фрунзе: Мектеп, 1975.